

Memo

Onderwerp**Toelichting op voortgangsrapportage
2018: Bestuursopdracht Havens****Datum**

9 september 2018

Aan

Stuurgroep De Kop Werkt!

Van

Aukje Brouwer

De basis van de projecten binnen bestuursopdracht Havens is de in augustus 2015 vastgestelde bestuursopdracht Havens. Kenmerkend voor de offshore-markt is dat de vraag naar bedrijfsterreinen en kades fluctueert. Daarnaast maakt de Koninklijke Marine ontwikkelingen door die leiden tot andere voorwaarden voor het civiel medegebruik van de haven van Den Helder. Belangrijk is dat er ruimte voor bedrijven is om zich te vestigen maar tegelijkertijd moet het aanbod kunnen worden aangepast aan de soms specifieke wensen van de markt.

Dit maakt dat de invulling van de in de bestuursopdracht Havens geschetste ambitie regelmatige actualisatie nodig maakt, om de aanpassingen in de individuele projecten in context te kunnen plaatsen. Sinds de vaststelling van de bestuursopdracht zijn projecten herzien en de volgorde van uitvoering is aangepast. De bestuursopdracht Havens inclusief de projecten Buitenveld en Building with Nature vormt de invulling van het frame Offshore Maintenance & Energyport in het Regionaal Ambitiedocument. Uiteraard kunnen veranderingen in projecten nooit leiden tot een overschrijding van de totale omvang van de aan de bestuursopdracht Havens gekoppelde middelen van € 5,125 mln. Dit memo geeft het door de stuurgroep gevraagde totaal overzicht op de ontwikkelingen gerelateerd aan de bestuursopdracht Havens.

Bestuursopdracht Havens: Offshore Maintenance & Energyport

Het investeringsprogramma De Kop Werkt! is in voorjaar 2017 in de gemeenteraden vastgesteld. Vanaf dat moment is de totale investering in de bestuursopdracht Havens vastgelegd op het maximum van € 5,125 mln. In het gelijktijdig vastgestelde toetsingskader zijn voor de bestuursopdracht Havens subdoelstellingen vastgesteld:

- Bijdrage aan werkgelegenheid
- Behoud van kennis in de regio
- Aansluiting bij onderling versterkende projecten en de relevante economische - en havenvisies van zowel de regio, provincie als Rijk.

Binnen de bestuursopdracht Havens kunnen onderzoek en verkenningen deel uitmaken van de projectkosten mits de projectaanpak resulteert in daadwerkelijk fysieke investeringen.

Context:

Haven De haven bereidt zich voor op de veranderende markt van de offshore energie (wind)-transitie. Dat betekent dat de ontwikkeling van kaderuimte moet anticiperen op deze veranderende vraag. De ontwikkeling van de haven hangt samen met andere ontwikkelingen in de haven als geheel: zo is voor de realisatie van nieuwe kaderuimte de civiel-militaire samenwerking van belang. Door de veranderende uitgangspunten van de Koninklijke Marine (KM), onder andere op het gebied van veiligheid en een veranderende ruimtevraag, heeft de KM meer ruimte nodig en is daarmee een eerder verkende ontwikkeling van de Marsdiepkade vervallen. Deze maakte overigens geen deel uit van De Kop Werkt! Daarom vindt er nu een verkenning plaats over de mogelijkheid om daarvoor in de plaats de locatie Harssens (voorheen Paleiskade 2) deels te transformeren voor civiel medegebruik.

Op dit moment verkennen de gemeente Den Helder, Provincie, Defensie en KM de samenhang in gebiedsontwikkeling van de haven, om de ontwikkelingen door deze samenhang zo goed en effectief mogelijk te kunnen uitvoeren. Deze verkenning betekent

geen vertraging op de bestuursopdracht havens, maar is als versterking bedoeld en loopt in tijd parallel met de verschillende projecten uit de BO havens van 'De Kop Werkt!'.

- **Koninklijke Marine**

Na decennia van bezuinigingen bij Koninklijke Marine (KM), wordt er de komende jaren weer fors geïnvesteerd. In totaal zal de komende jaren naar verwachting 6 miljard euro in nieuwe schepen en manschappen, maar ook nadrukkelijk in innovatie en modernisering worden geïnvesteerd.

In de **Defensienota** (2018) wordt expliciet benadrukt dat defensie:

“In samenwerking met het ministerie van EZK en het bedrijfsleven vaker de eerste klant van een bedrijf wil zijn (launching customer), om zo innovatie aan te jagen en bedrijven een goede kans te geven op de markt”.

Daarnaast wordt in de nota ook benadrukt dat defensie:

“Intensiever gaat samenwerken met bondgenoten en strategische partners, andere overheidsorganisaties, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven. Dit doen ze op het gebied van personeel, kennis en innovatie, de aanschaf en het onderhoud van materieel en bij oefenen, trainen en inzet.”

Deze nieuwe ontwikkelingen bij de KM bieden kansen voor nieuwe samenwerkingsvormen, bv. op het gebied van innovatie, maar het zorgt ook voor extra druk op de reeds beperkte fysieke en planologische ruimte in de haven van Den Helder.

In tegenstelling tot voorgaande jaren is er relatief meer terughoudendheid bij de uitwisseling en/of medegebruik van fysieke militaire haventerreinen voor civiele doeleinden.

Met de projecten van De Kop Werkt! willen we hier adaptief mee omgaan. Bijvoorbeeld door extra ontwikkelruimte bij ontwikkeling Harssens (Paleiskade) proberen op te nemen en samen met de KM in te zetten op onderzoek en ontwikkeling van nieuwe technologieën voor maritieme drones.

- **Offshore Transitie**

Dit jaar is door minister Wiebes tevens de vervolgroutekaart Wind op Zee gepresenteerd. Hiermee wordt zekerheid gegeven over de lang verwachte grootse opschaling van Wind op Zee tot 2030, tot 2023 betekent dit met name in relatie tot Hollandse Kust Noord (Blauw veld in afbeelding) kansen voor Den Helder op het gebied van onderhoud en logistieke dienstverlening. Na 2023 wordt de opgestelde capaciteit in de buurt van de Helderse haven met de ontwikkeling van Hollandse Kust West en IJmuiden ver (Groene velden in afbeelding) nog verder verveelvoudigd.

Op lange termijn zal olie- en gaswinning van de Noordzee verdwijnen, op korte termijn tot 2030 zorgen de stijgende olie en gasprijzen, het terugdraaien van gaswinning uit Slochteren en sluiten van kolencentrales, en innovatie in het decomplexen en automatiseren van offshore olie- en gaswinning dat offshore gas, naast geïmporteerd gas, een relatief belangrijke rol in ons energiesysteem gaat spelen. Deze sector zal komende jaren dus nog in de haven gefaciliteerd moeten worden, naast de groeiende Marine en nieuwe windmarkt.

Tot slot zijn er tal van niches die momenteel nog in de onderzoeksfase bevinden, maar die met de opschaling van de offshore transitie mogelijk een belangrijke economische rol kunnen gaan spelen voor Den Helder. Denk hierbij bijvoorbeeld aan aquaculturen (zeewieren, schelpdieren), nieuwe toepassing gassen (bio-gas, waterstof en CO₂-opslag) en hergebruik van bestaande gas-infra voor windenergie (systeemintegratie).

Door te investeren in de ontwikkeling van deze innovaties in de Kop kan er een ‘first-mover advantage’ gecreëerd worden.

Dit alles bij elkaar betekent een extra druk op de beperkte fysieke en planologische ruimte, alsmede de bereikbaarheidsopgave in het achterland. Tegelijkertijd biedt het kansen om, naast investeringen in de benodigde fysieke ruimte, met de bestuursopdracht havens ook te investeren in een koploperpositie door innovaties in deze nieuwe energiesector te stimuleren. Momenteel wordt bijvoorbeeld onderzocht of middels budgetten van de bestuursopdracht Havens kan worden bijgedragen aan de ontwikkeling van nieuwe waterstoftechnieken.

- **Regiodeal Civiel-Militair Complex**

De hierboven beschreven ontwikkelingen vormen ook de aanleiding en kern van de propositie voor de regiodeal die de afgelopen maanden in samenwerking met de provincie en de marine is uitgewerkt en ingediend. De hoofdvraag die in deze propositie aan het rijk wordt voorgelegd is interdepartementaal Rijkcommitment en -participatie in de havenontwikkelingen. Dit kan bepaalde projecten van de bestuursopdracht uiteindelijk versnellen. Bijvoorbeeld voor Harssens (voorheen de Paleiskade) en Buitenveld.

Daarnaast wordt er ook een financiële impuls gevraagd op drie aspecten. De fysieke infrastructuur (weg, haven en waterwegen), combinatie ecologie en economie (Building with Nature project) en op Onderwijs, Arbeidsmarkt en kennisontwikkeling (koppeling Match 2020, Tech@Connect en Fieldlab Drones). Bij de ontwikkeling van de propositie is gebruik gemaakt van de samenwerking De Kop Werkt, o.a. door bestaande reserveringen voor projecten in te zetten als cofinanciering. Het is hierbij van belang te benadrukken dat de huidige status van de propositie een regionale intentie is en dat het ministerie van LNV op dit moment verschillende proposities voor regiodeals evalueert.

Mocht deze propositie worden geselecteerd om verder uit te werken, zal in overleg met het Rijk de precieze kansen voor benodigde (co)financiering worden bepaald.

Gevolgen De Kop Werkt!

Bovenstaande ontwikkelingen gaan snel, dit maakt dat de invulling van de, in de bestuursopdracht Havens geschetste, ambitie regelmatige actualisatie behoeft. Een eerder in deze memo genoemd voorbeeld hiervan is, dat doordat de Marine een groei verwacht, de RWS-kade niet langer in aanmerking komt voor civiele ontwikkeling. Hierdoor wordt nu samen met provincie, KM en defensie onderzocht hoe/of het Paleiskade-project met Harssens uitgebreid kan worden. Door deze ontwikkeling heeft de Paleiskade vertraging opgelopen, maar kan er uiteindelijk wellicht extra ruimte voor de (nieuwe) offshore markt gewonnen worden. Met de heroriëntatie op de civiel-militaire samenwerking en de beoogde Regiodeal in achterhoofd gaan we aan de slag met nieuwe kansen! (zie projectformats en halfjaarrapportages voor nadere toelichting op verschillende projecten).

Bijlage: Overzicht Projectonderdelen - Financiën

	Project	Formatnr.	Investering (aangepast)	Jaarschijf 2017 Aangepast (stuurgroep september 2017)	Jaarschijf 2018 Voorstel jaarprogramma 2018 (stuurgroep september 2017)	Voorstel Jaarschijf 2019 (stuurgroep oktober 2018)
1	Ontwikkeling kaderuimte: Kade 43-46	211	100.000	100.000	-	-
2	Ontwikkeling kaderuimte Paleiskade 2	212	1.800.000	50.000	450.000	PM
3	Marketingstrategie	216 + 216 a	400.000	65.000	140.000	100.000
4	Vaststellen en maatregelen geluidsruimte	217-218	800.000	60.000	120.000	PM
5	Ontwikkeling bedrijfsterrein: Buitenveld	221	1.000.000	125.000	500.000	375.000
6	Building with Nature	230	750.000	300.000	450.000	-
7	Samenwerkende havens		50.000	10.000	20.000	PM
8	Field-Lab Maritieme Drones		150.000	-	-	150.000
-	Nog niet binnen bestuursopdracht toegedeelde middelen		75.000			
	Totaal		5.125.000	465.000	1.887.000	625.000 + PM

PM betekent dat er voor 1^e tranche 2019 geen budget wordt gevraagd. Mogelijk dat bij 2^e tranche 2019 een budget wordt gevraagd.